

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	Katedra
Klinikinė dietologija 8 kreditai (212 val.)	Medicina (06 B) Slauga (10 B)	Medicinos	Slaugos ir vidaus ligų pagrindų katedra
Studijų būdas	Kreditų (valandų) skaičius	Studijų būdas	Kreditų (valandų) skaičius
Paskaitos	-	Seminarai	-
Konsultacijos	1 kreditas (27 val.)	Individualus darbas	7 kreditai (185 val.)

Dalyko anotacija**Tikslai:**

- Suprasti mitybos svarbą bei aktualumą sveikatos palaikyme, stiprinime, ligų profilaktikoje ir gydyme. Žinoti sveikos mitybos pagrindus, vaistų ir maisto sąveiką.
- Suprasti fiziologinių, sociologinių, psichologinių ir aplinkos veiksnių įtaką maisto pasirinkimui.
- Suprasti žmogaus virškinimo fiziologijos, maisto medžiagų rezorbcijos ir energijos apykaitos procesus organizme, žinoti žmogaus augimo ir vystymosi, fizinio aktyvumo, senėjimo, katabolinių procesų, nutukimo metabolinius aspektus.
- Išmokti atpažinti ligas ir būkles, sąlygotas netinkamos mitybos.
- Mokėti tinkamai konsultuoti pacientus, duoti moksliskai pagrįstus patarimus įvairiais mitybos klausimais, skatinti sveikai maitintis.
- Mokėti naudotis informacijos šaltiniais, vertinti skelbiamas žinias mitybos klausimais, mokėti atskirti patikimą informaciją nuo komercinės.

Temos:

Klinikinės dietologijos objektas – gydymas sveika, moksliskai pagrįsta mityba. Tai mitybos mokslo sritis, apimanti visapusiškai paciento mitybinės būklės vertinimą, tirianti individo mitybos (valgymo) ypatybes, mitybos poreikius ir pomėgius, pritaikanti individualią tinkamą mitybą kaip gydymo dalį. Klinikinė dietologija (mitybinė terapija, arba terapija tinkamai parinkta dieta, dietoterapija) skiriama sergantiesiems įvairiais patologiniais sindromais ir ligomis, atsižvelgiant į individualius paciento poreikius, pomėgius, įpročius ir kultūrinius-etninius, religinius aspektus. Klinikinės dietologijos pradžios reikalingi įvairių specialybių medicams ir slaugytojams.

Įvadas į klinikinę dietologiją. Mitybinė priežiūra slaugos proceso metu (metabolinės būklės įvertinimas, slaugos diagnozės formulavimas, dietinių intervencijų planavimas, įgyvendinimas, paciento mokymas). Mitybos slaugos istorija, mitybinės anamnezės rinkimo technika. Sveikos mitybos piramidė, maisto produktų grupės, porcijų dydžiai. Kultūriniai – religiniai, etniniai mitybos ypatumai. Pacientų mitybinės būklės įvertinimas (apklausos anketos, testai, fizinis ištyrimas, laboratoriniai parametrai, antropometrija). Fiziniai malnutricijos požymiai ir simptomai, malnutriciją vertinantys testai. Marazmo, kvašiokoro samprata,

maitinimo taktika, permaitinimo (refeeding) sindromas. Fiziologiniai pokyčiai virškinimo sistemoje senatvėje, mitybos poreikiai senatvėje, senų žmonių maisto piramidė. Pagyvenusių žmonių mitybos principai. Nevalingo svorio kritimo senatvėje priežastys. Faktorai, ligos, būklės, sukeliančios nutrientų absorbcijos, metabolizmo, ekskrecijos sutrikimus. Žmogaus organizmo energijos poreikių apskaičiavimas: bazinis metabolizmas ramybėje, kasdieninės veiklos sąlygomis, patologinio streso metu. Angliavandenių, baltymų, riebalų virškinimas, absorbcija, metabolizmas, atsargų kaupimas. Vitaminai ir mineralai: funkcija organizme, metabolizmas, šaltiniai maiste, deficito ir pertekliaus pasekmės. Flavanoidų, fitoestrogenų, antioksidantų funkcija organizme, šaltiniai maiste. Maistinių skaidulų tipai ir reikšmė. Probiotikai, prebiotikai, jų nauda organizmui. Dietiniam gydymui taikomų dietų nomenklaturą. Mitybinė prevencija ir dietoterapija, sergant nutukimu, cukriniu diabetu, kardiovaskulinėmis (aterosklerozė, hipertenzinė liga, miokardo infarktu), inkstų ligomis (inkstų nepakankamumu, akmenlige). Hemodializuojamų ligonių maitinimo ypatumai. Viduržemio jūros baseino žmonių mitybos ypatybės. Vegetarizmo rūšys, mitybos ypatybės, trūkumai, vegetarų mitybos piramidė. Makrobiotinė dieta. DASH dieta. Funkcinis maistas. Maisto papildai. Elgesio sutrikimai, susiję su mityba: nervinė anoreksija, bulimija, kompulsyvaus persivalgymo sutrikimas, pikacizmas. Sindrominė (anoreksija, pykinimas, vėmimas, diarėja, obstipacijos, disfagija, hipolaktazija) dietoterapijos charakteristika. Sergančiųjų hiatine stemplės išvarža, achalazija, GERL, gastritu, opalige, hepatitu, kepenų ciroze, tulžies pūslės akmenlige, pankreatitu, žarnų uždegiminėmis ligomis, celiakija, dempingo sindromu, trumpos žarnos sindromo dietiniai principai. Osteopenija, osteoporozė, mitybos ypatumai. Alergija maistui, antialerginė dieta. Dirbtinio maitinimo tikslai ir būdai. Enterinio zondinio maitinimo indikacijos, vamzdelių tipai, maisto formulės. Parenterinio maitinimo tipai, indikacijos, komplikacijos. Dirbtinis maitinimas geriatrijoje. Mityba ir vėžys. Protekcinis maistas. Antikancerogenai maiste. Maisto papildai onkologijoje. Terminalinių ligonių mitybinės būklės vertinimo taktika. Paliatyvinė terminalinių ligonių mitybinė priežiūra. Terminaliniai virškinimo (burnos skausmas, mukozitas, halitozė, kserostomija, disgeuzija, disfagija, odinofagija, pykinimas, vėmimas, anoreksija, kacheksija, obstipacija, viduriavimas, nuovargis) sutrikimai, jų gydymas, paliatyvi priežiūra, mitybinės intervencijos. Nėščiąjų ir žindyvių mityba. Vegetarizmas ir nėštumas. Mažakraujystė, dietinis gydymas. Įvairaus amžiaus vaikų mityba ir jos įvertinimas.

Rekomenduojama literatūra

Petkevičienė L. Dietinio gydymo vadovas (Dietary treatment guide). Vilnius: A. Remeikos leidykla, 2000; II knyga, I, II dalis – Vilnius, Vilspa, 2000, p.161;192; III dalis- 2001.

Maisto produktų sudėtis. Metodiniai nurodymai ir mokomoji knyga. Aut. kolekt. Vilnius, 2002.

Ožeraitienė V. Mitybinės būklės vertinimas. Vilnius, 2004. P.76.

Norkus A., Baliutavičienė D. ir kt. Cukrinio diabeto diagnostika ir mitybos principai, KMU, 2007. P.170.

L. Kathleen Maha, Sylvia Escott-Stump. Krause's Food & Nutrition Therapy, 12th edition, Saunders, 2007, P. 1376.

Ožeraitienė V. „Mitybinės būklės įvertinimas. Mitybos slaugos istorija“, „Valgymas ir gėrimas“, Eterinis ir parenterinis maitinimas“, „Virškinimo sistemos ligomis sergančiųjų slauga“. Mokomoji knyga „Klinikinė slauga“/ autorių kolektyvas (sudarytoja D. Kalibaitienė)., Vilnius: UAB, „Greita spauda“, 2008, P. 55-69, 108-119, 236-245, 362-375.

Enterinės ir parenterinės mitybos rekomendacijos : [Austrijos klinikinės mitybos

draugijos] versija 2008-2010 m. – Vilnius, „Briedis“, 2008. P. 143.
Ožeraitienė V. Nėščiujų mitybos priežiūra. Vilnius, Vaistų žinios, 2008. P. 127.
R.Stukas, G.Šurkienė. Mityba ir jos vertinimas. Mokomoji knyga – Vilniaus universiteto leidykla, 2009. 165 p.
Lesauskaitė V. irk t. Pagyvenusių žmonių sveikatos priežiūra. Vitae litera, Kaunas, 2009,
Vaikų dietologija. Universiteto vadovėlis / autorių kolektyvas (sudarytojai L.Labanauskas, R.Rokaitė). Kaunas, 2009, P. 654.
Vingras A, Stukas R, Drazdienė N, Bartkevičiūtė R. Kūdikių maitinimas. Mokomoji knyga. Vilnius, „Vaistų žinios“, 2010, p 131.
A. Barzda, R.Bartkevičiūtė, R.Stukas, R.Šatkutė, J.A.Abaravičius. Lietuvos suaugusių gyventojų mitybos tendencijos per pastarąjį dešimtmetį // Sveikatos mokslai, 2010, Nr.1(67), tomas 20, P.2831-2835.

Konsultuojantys dėstytojai:	
1.	<p><u>Violeta Ožeraitienė (doc. dr.):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Ožeraitienė V. Cukrinis diabetas ir įrodymais pagrįsti mitybos aspektai // Gydytojų menas. – 2004. – Nr. 02 (101), P. 25-28. Ožeraitienė V. Mitybinės būklės vertinimas. Mokomoji knyga. – Vilnius: UAB „Petro ofsetas“, 2004, P.77. Bierontienė D., Ožeraitienė V. „Žarnyno funkcijos reguliavimas be laisvinamųjų vaistų“. – Vilnius: UAB, Morfėjus“, 2005, P.19. Ožeraitienė V., Būtėnaitė V. The evaluation of bone mineral density based on nutritional status, age, and anthropometric parameters in elderly women //Medicina (Kaunas).– 2006. – Nr. 42(10), P. 836-842. (PubMed/MEDLINE) (Web of Science, Master Journal List). Ožeraitienė V. Nėščiujų mitybos priežiūra. Mokomoji knyga. – Vilnius: UAB „Vaistų žinios“, 2008, P.127. [ISBN 978-9955-511-98-4] Ožeraitienė V. „Mitybinės būklės įvertinimas. Mitybos slaugos istorija“, „Valgymas ir gėrimas“, „Enterinis ir parenterinis maitinimas“, „Virškinimo sistemos ligomis sergančiųjų slauga“. Knygoje „Klinikinė slauga“/autorių kolektyvas (sudarytoja ir mokslinė redaktorė D.Kalibatienė).- Vilnius:UAB „Greita spauda“, 2008, P. 55-69, 108-119, 236-245, 362-376. Ožeraitienė V. „Vidurių užkietėjimas“, Dirgliosios žarnos sindromas“. Knygoje „Šeimos gydytojo vadovas“ (antras leidimas)/ Agnė Abaraitienė, Jonas Ališauskas, Arvydas Ambrozaitis ir kt.- Vilnius: UAB „Vaistų žinios“, 2010, P. 213-218, 225-231.
2.	<p><u>Rimantas Stukas (prof. dr. HP):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> R.Dubakienė, G.Šurkienė, R.Stukas, J.Pirmaitytė-Vileško, A.Kavaliūnas. Food allergies among 5th-9th grade schoolchildren in Vilnius (Lithuania) // Ekologija. 2008, Vol.54. No.1. P.1-4 (Web of Science, Master Journal List , Thomson ISI Georef Preview Database (American Geological Institute) www.thomson.com, EBSCO (www.epnet.com, Environment Complete). R.Stukas, G.Šurkienė, R.Dubakienė, R.Nagyte, M.Baranauskas. Consumption and assesment of organic food by adult residents of Vilnius (Lithuania) // Ekologija. 2010, Vol.56. No.1-2. P.17-25. (Web of Science, Master Journal List , Thomson ISI Georef Preview Database (American Geological Institute) www.thomson.com, EBSCO (www.epnet.com, Environment Complete). A.Barzda, R.Bartkevičiūtė, R.Šatkutė, R.Stukas, A.Abaravičius, I.Berniukevičiūtė. Suaugusių Lietuvos gyventojų maisto produktų vartojimo ypatumai // Sveikatos mokslai, 2009, Nr.3(63), tomas 19, P. 2388-2394.

	<p>http://www.indexcopernicus.com/</p> <p>4. R.Stukas, G.Šurkienė. Mityba ir jos vertinimas. Mokomoji knyga. Vilniaus universiteto leidykla, 2009. 165 p.</p> <p>5. A. Barzda, R.Bartkevičiūtė, R. Stukas, R.Šatkutė, J.A.Abaravičius. Lietuvos suaugusių gyventojų mitybos tendencijos per pastarąjį dešimtmetį. Sveikatos mokslai, 2010, Nr.1(67), tomas 20, P.2831-2835. http://www.indexcopernicus.com/</p> <p>6. R.Stukas, I.Voicechovskaja, G.Drašutienė, R.Bartkevičiūtė. Vilniaus miesto nėščiųjų mitybos ir gyvensenos tyrimas. Lietuvos akušerija ir ginekologija, 2010, T.XIII, Nr.3. P.230-237. http://www.indexcopernicus.com/</p>
<p>3.</p>	<p><u>Danutė Kalibatiėnė (prof. habil. dr.):</u></p> <p>1. Kalibatiėnė D., Varvuolytė S. Nauji pirminės suaugusiųjų hipolaktazijos diagnostikos metodai. Medicinos teorija ir praktika. 2006 - T. 12 (Nr.4): 319-329. <i>Index Copernicus</i></p> <p>2. Kalibatiėnė D., Varvuolytė S, Alekna V. Investigation of hypolactasia in the elderly. Geriatrija, 2006 - 7(3):136-42. <i>Index Copernicus</i></p> <p>3. Kalibatiėnė D., Varvuolytė S. Nauji pirminės suaugusiųjų hipolaktazijos diagnostikos metodai. Medicinos teorija ir praktika. 2006 - T. 12 (Nr.4): 319-329. <i>Index Copernicus</i>.</p> <p>4. Kalibatiėnė D., Varvuolytė S. Detection of the C/C-13910 genotype, associated with primary adult-type hypolactasia. Biologija; 2007. Vol. 53(3): 25-29. <i>Index in Thomson ISI, CABI Publishing, USDA Database, VINITI.</i></p> <p>5. Kazėnaitė E., Skurkienė N., Valantinas J., Kalibatiėnė D., Glemžienė I., Barakauskienė A. Celiakijos diagnostika vyresnio amžiaus pacientams: klinikiniai atvejai. Medicinos teorija ir praktika. 2007 – T 13 (Nr.2): 181-185 <i>Index Copernicus</i></p> <p>6. Firontienė R., Ėmužytė R., Kasnauskienė S., Urbonas V., Kinčinienė O., Kalibatiėnė D. Magnio stokos organizme klinikiniai aspektai. Medicinos teorija ir praktika. 2012, t. 18, nr. 4.1. ISSN 1392-1312 p. 352-358.</p> <p>7. Stundžienė R., Kalibatiėnė D., Žagminas, K. Vilniaus miesto 6-23 mėnesių vaikų mitybos būklė, sąsajos su vaikų ir motinų socialiniais, demografiniais ir kitais veiksniais. Visuomenės sveikata. 2013, nr. 4. ISSN 1392-2696 p. 67-79.</p> <p>8. Gaigalaite V., Ozeraitiene V., Kalibatiene D., Laurikenas K., Sabaliauskiene Z. Association Between Structure of Atherosclerotic Plaques in Carotid Arteries and Myocardial Infarction. Kardiologija. 2013; 53(9): 21-25. ISSN 0022-9040. Index Medicus. Current Contents.</p> <p>9. Sabaliauskiene Z., Gribauskas P., Gaigalaite V., Ptasekas J., Ojeraitiene V., Kalibatene D. Homocysteine levels and platelet aggregation in patients with cerebral circulatory disorders. Terapevticheskii Arkhiv (Therapeutic Archyve). 2013; 85(3): 75-9. ISSN 0040-3660. ISI Web of Science, Index Medicus, Medline, Pubmed, Current Contents (Clinical Medicine), Excerpta Medica, Science Citation Index Expanded. SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH.</p>
<p>Vilniaus universiteto Medicinos, Odontologijos ir Visuomenės sveikatos kryptių mokslo doktorantūros komitetų ir Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslo komiteto teikimu patvirtinta Medicinos fakulteto Taryboje 2016-10-18 d. protokolo Nr. (1.1.)-150000-TP-7(618).</p>	
<p>Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Dekanas Prof. (HP) dr. Algirdas Utkus:</p>	